

ГУДЗЬ АННА ОЛЕКСАНДРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення,
кандидат юридичних наук

ДОНОРСТВО ТА ТРАНСПЛАНТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОКРЕМА ФОРМА БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Поряд із поняттям благодійності (благодійної діяльності) у літературі, законодавчих актах часто використовуються інші терміни: меценатство, волонтерство, спонсорство, гуманітарна допомога тощо, які називають по-різному: формами, видами, засобами здійснення благодійності. Для внесення чіткості та одностайного розуміння термінів в процесі правозастосування, усунення дублювань та скорочення кількості інших недоліків у нормативно-правовій базі доцільно поступово визначити зміст кожного із явищ, які в загальному носять оздобу безкорисної, добровільної, направленої на допомогу діяльності, проте не є тотожними правовими категоріями.

Позиція щодо виокремлення донорства та трансплантаційної діяльності як такої, яка може вважатися благодійною, не популярна у наукових колах. Більше того, і Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 р. № 5073-VI як спеціальний акт у цій сфері не містить вказівку на це. На наше переконання, дана ситуація зумовлює необхідність звернути особливу увагу на досліджуване поняття, адже, вочевидь, існує прогалина, яка потребує бути заповненою.

Донорська та трансплантаційна діяльність досить розвинені у країнах Європи. Більше того, така справа вважається доволі престижною, цінною та уособлює бажання змінити світ на краще. Так, наприклад, у Франції, почесному донору надається навіть своєрідний привілей – паркувати свою машину поряд із машиною президента. У деяких країнах донори мають перевагу у порівнянні із іншими особами під час працевлаштування, що пояснюється, на переконання більшості роботодавців, тим, що такі особи мають активну громадську позицію та відповідальні [1].

Питання віднесення донорства до форм благодійної діяльності вперше згадується у роботах О.В. Марченко [2]. Так, учена, класифікуючи благодійність на підставі низки критеріїв, серед усього, зазначає, що благодійність може здійснюватися у таких формах, як: меценатство; волонтерська діяльність; гуманітарна допомога; миротворча благодійна практика; донорство [3, с. 66.]

Згідно зі ст. 2 Закону України «Про донорство крові та її компонентів» від 23.06.1995 р. N 239/95-ВР донорство крові та її компонентів – добровільний акт волевиявлення людини, що полягає у даванні крові або її компонентів для подальшого безпосереднього використання їх для лікування, виготовлення відповідних лікарських препаратів або

використання у наукових дослідженнях. Виходячи зі змісту поняття, очевидно, що відносити донорство до напрямку благодійності, на перший погляд, – абсолютно виправдано. Проте, положення Закону містить важливу характеристику донорства, яка потребує уточнення – це стосується того, що донор самостійно визначає, чи надавати кров та (або) її компоненти на платній чи безоплатній основі.

Відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2.03.2015 р. № 222-VIII (Ст. 21 «Прикінцеві та перехідні положення») були внесені зміни до частини третьої статті 15 Закону України «Про донорство крові та її компонентів», відповідно до яких: «Взяття, переробка, зберігання донорської крові та її компонентів, реалізація їх та виготовлених з них препаратів закладами охорони здоров'я та їх підрозділами, зазначеними у частині першій цієї статті, а також переробка і зберігання донорської крові та її компонентів, реалізація виготовлених з них препаратів суб'єктами, зазначеними у частині другій цієї статті, дозволяється лише за наявності відповідної ліцензії, виданої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я».

У постанові Кабінету міністрів України «Про підвищення рівня оплати давання донорами крові та (або) її компонентів» від 27.12.2006 р. № 1821 вказується про підвищення рівня оплати давання донорами крові, плазми крові та клітин крові у середньому в 4 рази та затверджується власне порядок оплати. Так: «давання крові та (або) її компонентів здійснюється безоплатно або за плату за особистим визначенням донора крові та (або) її компонентів. Оплату давання донорами крові та (або) її компонентів здійснюють спеціалізовані установи і заклади переливання крові та відповідні підрозділи закладів охорони здоров'я, в яких донор здавав кров та (або) її компоненти, зазначені у частині першій статті 15 Закону України «Про донорство крові та її компонентів». Давання крові оплачується донорові з розрахунку 160 гривень за один літр крові». У постанові закріплюються ціни і на компоненти крові.

Благодійна діяльність, згідно зі ст. 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 р. № 5073-VI являє добровільну особисту та/або майнову допомогу для досягнення визначених законодавством цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара (набувача благодійної допомоги). Тож, виходячи із природи благодійної діяльності, визначальною умовою для того, щоб донорство вважати благодійністю є те, що здійснюється воно виключно в якості несистемної приватної акції з надання допомоги і, обов'язково, без мети одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику. Крім цього, дуже слушно зазначається, що така діяльність повинна виходити за межі сімейних, дружніх, сусідських відносин [2].

Донорство, крім крові та її компонентів, передбачає передачу і інших об'єктів. Законом України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17.05.2018 р. № 2427-VIII закріплю-

ється, що донор анатомічних матеріалів людини – живий донор чи донор-труп, у якого в установленому Законом порядку вилучаються анатомічні матеріали для трансплантації та/або виготовлення біоімплантатів; анатомічні матеріали – органи (їх частини), тканини, анатомічні утворення, клітини людини або тварини, фетальні матеріали людини. Серед основних принципів трансплантації (ст. 4) важливе місце в ракурсі нашого дослідження посідають добровільність та безоплатність (крім гемопоетичних стовбурових клітин). Таке донорство здійснюється безоплатно (за бажанням донора) або на умовах грошової компенсації державою живому донору гемопоетичних стовбурових клітин витрат, пов'язаних зі здійсненням донорства, відповідно до положення ст. 15. Більше того, важливими є положення ст. 20 про заборону торгівлі анатомічними матеріалами людини та їх рекламування: укладання або пропозиція укласти договір купівлі-продажу (крім зазначеного вище винятку).

Цікавим є зауваження А. Внукової, що специфікою цього виду донорства є те, що взяття гомотрансплантата (за винятком анатомічних матеріалів, здатних до регенерації) у живого донора може відбуватися зокрема у випадках, коли реципієнт і донор є близькими родичами (їх перелік також визначений у згаданому Законі) або подружньою парою. Тобто, благодійністю видається можливим вважати трансплантацію анатомічних матеріалів, здатних до регенерації у особи, яка не є близьким родичем реципієнта та відповідає всім умовам можливої трансплантації [2]. Можна припустити, що така характеристика була виокремлена на підставі аналогії із визначенням волонтерської діяльності, що є формою благодійної діяльності, де зауважується на тому, що безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, що здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю (ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 р. № 3236-VI).

Не можна залишити без уваги ще один вид донорської діяльності – донорство яйцеклітин (ооцитів), що являє собою абсолютно безкоштовну, добровільну і благодійну допомогу потенційного донора яйцеклітини невідомому реципієнту [4, с. 51]. Така діяльність не може носити оплатний характер, оскільки здійснюється на засадах добровільності – безкорисливо і добровільно на користь бездітної пари. Проте, донор має право на забезпечення продуктами харчування або коштами на їх придбання [5].

На основі наведеного вище, очевидно, що донорство необхідно визначати як форму благодійності, за умови, що здійснюється воно безоплатно, добровільно, безкорисливо та усвідомлено. Крім цього, така підтримка повинна виходити за межі сімейних, дружніх, сусідських відносин та здійснюється для досягнення суспільно-значимих цілей.

На наше переконання, благодійність найбільш доречно характеризувати з точки зору цілей, які формують основу існування даного феномену, не обмежуючись формами, видами, способами, методами її здійснення. Проте, для внесення чіткості у законодавство, необхідно було б

закріпити у Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» окрему статтю із переліком форм благодійної діяльності, а саме: меценатство, волонтерство, гуманітарна допомога, донорство тощо із внесенням відповідних змін у статті спеціальних законів, присвячених по суті окремим формам благодійної діяльності, вказавши, що вони є формою, а не видом (різновидом) благодійної діяльності, як це зазначено у чинному законодавстві.

Список використаної літератури:

1. Европа : донорство как форма солидарности. URL: <http://krab.org.ua-data/upload/donorstvo/Evropa.forma>.
2. Гуманітарна допомога та донорство як форми благодійності в Україні. URL: <http://jurblog.com.ua/2017/04/gumanitarna-dopomoga-ta-donorstvo-yak-formi-blagodiynosti-v-ukrayini/>
3. Марченко О.В. Природа благодійної діяльності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. С. 63-66.
4. Сербин Р. Детермінація форм благодійної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. Вип. 12. С. 47-52.
5. Донорство яйцеклетки : последствия, как стать донором? URL: <http://love-mother.ru/donorstvo-yajceketkiposledstviya-kak-stat-donorom-otzyvu>.

Ключові слова: благодійність, донорство, трансплантаційна діяльність.

Ключевые слова: благотворительность, донорство, трансплантационная деятельность.

Key words: charity, donation, transplant activity.

МАКОДЗЕЙ ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри іноземних мов та соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат педагогічних наук

РИГОВАНОВА ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА

Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри іноземних мов та соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат філологічних наук, доцент

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Здійснення в Україні системних демократичних перетворень та реформ у сфері освіти, насамперед, пов'язано із розвитком інклюзивного освітнього простору. Розбудова інклюзивної освіти є одним із най-